

Okrugli stol/

Okrogla miza

Mogućnosti za prijavu međunarodnih projekata/

Možnosti za prijavo mednarodnih projektov

29. 5. 2008.

od 17.00-19.00

Tatjana Vokić

študentka Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo

e-mail: tatjana_vokic@yahoo.com

Center DUO (Center domače in umetnostne obrti)

Zavod Marianum Veržej

Puščenjakova 1, 9 241 Veržej

MEDINSTITUCIONALNO SODELOVANJE IN IZOBRAŽEVALNI PROGRAMI CENTRA DUO

Center DUO (Center domače in umetnostne obrti) je 31.5.2007 odprl galerijo z izdelki rokodelcev vzhodne Slovenije (Prekije, Prekmurja in Podravja). Med njegovimi osrednjimi cilji so ohranjanje slovenske kulturne dediščine, pospeševanje razvoja domače in umetnostne obrti ter strokovno razvijanje novih oblik izobraževanja za poklice DUO. Je prvi tovrstni center v Sloveniji, ki ima podporo s strani stroke (prof. dr. Janez Bogataj), lokalne skupnosti, regionalnih razvojnih agencij, Obrtne zbornice Slovenije, Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve ter Direktorata za turizem na Ministrstvu za gospodarstvo. V februarju 2008 bomo izvedli etnološki raziskovalni tabor, katerega končni namen bo poskusna postavitve kovaške delavnice v Centru DUO v izobraževalne, promocijske in turistične namene kovaške obrti za obiskovalce centra (turiste, šole, romarje, društva, domačine,...). V okviru Centra DUO načrtujemo tudi delovanje Turistično informacijskega centra občine Veržej. S sodelovanjem na okrogli mizi bi predvsem želeli predstaviti dejavnosti Centra DUO, izkušnje z medinstitucionalnim sodelovanjem in prijavljanjem na razpise ter identificirati skupne interese za medsebojno (mednarodno) sodelovanje s preostalimi udeleženci posveta.

Mladen Kuhar

Centar za tradicijske obrte i vještine,

49 295 Kumrovec

e-mail: craftattract@mhz.hr

TRADICIJSKI OBRTI – NOVI RAZVOJNI POTENCIJAL ZA KULTURNI TURIZAM KRAPINSKO – ZAGORSKE ŽUPANIJE

Pokretanjem Projekta „Craftattract- old crafts-new attractions for cultural tourism“, koji je nastao kao produkt suradnje hrvatskih i slovenskih kulturnih institucija, započeo je rad na stvaranju novih turističkih itinerara čiji je cilj očuvanje i regeneracija tradicijskog kulturnog nasljeđa Hrvatskog zagorja, slovenskog Pomurja i Podravja, te prezentacija i komunikacija nasljeđa kroz sektor turizma unutar tih geografskih regija.

Samo povezivanje hrvatskih i slovenskih stručnjaka i ustanova, te rad i bliska suradnja tokom projekta urodili su stvaranjem pozitivnih rezultata, te regionalnim povezivanjem hrvatskih i slovenskih državnih teritorija u potencijalnu jednu kulturnu i turističku destinaciju, odnosno jednu turističku regiju.

Stvaranje novih turističkih ponuda u kulturnom sektoru opsežan je i dugotrajan proces koji mora zadovoljiti sve subjekte unutar tog razvojnog programa, od samih nositelja tradicijskih znanja do turističkih, kulturnih, gospodarskih i upravnih institucija.

Na taj način pokušat će se stvoriti kulturno – turistička ponuda (npr. Putevima bačvarstva, Medene staze Hrvatskog zagorja, Lončarski put,...) koja će podignuti razinu razvojnog potencijala Regije i stvoriti preduvjete za ubrzani razvoj kulturnog turizma uz očuvanje tradicije tog kraja i njegovog baštinskog nasljeđa.

Tihana Lovrić

Centar za tradicijske obrte i vještine

49295 Kumrovec

e-mail: craftattract@mhz.hr

RAZVOJ KULTURNOG TURIZMA KROZ STVARANJE BAZE PODATAKA O TRADICIJSKIM OBRTIMA NA PODRUČJU KRAPINSKO - ZAGORSKE ŽUPANIJE

Hrvatska je zemlja bogate kulturno - povijesne baštine, a Krapinsko - zagorska županija veliki je resurs novih ponuda za kulturni turizam za kojim je potražnja sve veća. Kulturno nasljeđe oblikuje se kao novi proizvod i nudi na tržištu. „Kulturni“ turisti nisu više samo pripadnici starije generacije već se povećava broj mladih koji odlaskom na pojedine destinacije žele doživjeti novo edukativno „iskustvo“ te bolje upoznati tradicijsku baštinu određenog područja, regije.

U svrhu očuvanja tradicijskog nasljeđa pokrenut je projekt za očuvanje brojnih tradicijskih obrta, znanja i vještina- „Craftattract- tradicijski obrti- nove atrakcije za kulturni turizam“ . Projekt je sufinanciran od Europske unije u okviru programa INTERREG IIIA, a obuhvaća područje Krapinsko - zagorske županije s hrvatske strane i Podravja i Pomurja u Sloveniji.

Cilj projekta je stvoriti prekograničnu suradnju koja promiče zajednički prostor kulture i turizma. U tu svrhu započelo se s intenzivnim terenskim radom, na temelju kojeg se radi baza podataka koja se čuva u novoosnovanom Centru za tradicijske obrte i vještine u Kumrovcu.

Baza podataka obuhvatiti će majstore tradicijskih obrta, nositelje i poznavatelje tradicijskih znanja i vještina i ostale oblike nematerijalne baštine Krapinsko zagorske županije. Odlika baze podataka je laka pretraživost po svim kategorijama, te dostupnost stručnjacima iz područja kulture i turizma.

Tita Porenta

Muzeji radovljiške občine, Enota Mestni muzej Radovljica,

Linhartov trg 1, 4240 Radovljica,

e-mail: titaporenta@gmail.com,

ETNOLOŠKA DEDIŠČINA V ROKAH LJUBITELJEV:

EVIDENTIRANJE IN IZOBRAŽEVANJE NEPROFESIONALNIH LASTNIKOV IN UPRAVLJAVCEV ZASEBNIH ETNOLOŠKIH IN SORODNIH MUZEJSKIH ZBIRK ZUNAJ PRISTOJNIH MUZEJEV

Slovensko etnološko društvo je med letoma 2004 in 2005 na slovenskem državnem območju evidentiralo 160 zasebnih etnoloških in sorodnih zbirk, 2006 so bili rezultati predstavljeni v Glasniku SED let. 46/2006, št. 1 ter na posvetu Etnologija in regije: Koroška, v obdobju 2007-2009 pa imamo v programu izvedbo petih delavnic za ljubiteljske »muzealce«, strokovni posvet za muzejske strokovnjake in izdajo navodil za hranjenje in dokumentacijo etnološke dediščine med ljubitelji. Gre za novost v slovenski etnologiji, pri kolegh in Hrvaškem pa smo zasledili že več izkušenj na tem področju našega skupnega poslanstva. Razlike so opazne v zakonodaji, organiziranosti nacionalne muzejske službe in v nacionalni zgodovini, zato bi na okrogli mizi radi izmenjali mnenja in izkušnje ter poiskali skupne možnosti za sodelovanje predvsem v izobraževanju.

Alenka Černelič Krošelj

Višja svetovalka za kulturo, tehnično kulturo in delo z mladimi

Občina Krško, CKŽ 14, 8250 Krško

e-mail: alenka.cernelic-kroselj@krsko.si

OBČINA KRŠKO IN POSAVJE – OBMOČJE OB MEJI: PREDNOST ALI OVIRA?

Občina Krško je ena izmed teritorialno večjih občin v Sloveniji, meri 286 m² in šteje 25.500 prebivalcev. Njena lega ob glavni prometnici zahod—vzhod ji daje neprekinjen status pomembnega mejnega predela Republike Slovenije, ki ga zadnjih 30 let podpira tudi »prisotnost« Nuklearne elektrarne Krško, v zadnjih letih in v bližnji prihodnosti pa tako kot celotno območje Posavja veriga t. i. Savskih elektrarn, ki bodo posegle tudi v življenje v obmejnem območju Republike Hrvaške.

Bogata nepremična in premična dediščina, ki je tesno povezana oziroma navezana z življenjem na obeh straneh današnje državne meje je dobro izhodišče za povezovanje, sodelovanje in pripravo skupnih projektov: arheološki območji Libna (SLO) in Budinjak (HR), življenje in dediščina Janeza Vajkarda Valvasorja (Krško in Zagreb), rokodelstvo – prenašanje vzorcev, predvsem tekstilna dediščina, življenje Gorjancev in Žumberka idr.

Izhodišče za dobro medsebojno sodelovanje bi moralo biti: konstantno interdisciplinarno delo na projektih in vzdrževanje kontaktov ter pridobivanje izkušenj in medsebojnega zaupanja z manjšimi projekti na regionalni ravni, ki bi bili temelj oziroma bi pomenili pomembno začetno točko za izpeljavo večjih projektov. Možnosti je veliko. Pa je res tako?

Okrogla miza bo priložnost za izmenjavo mnenj, izkušenj ter iskanje stikov, ki lahko pripeljejo do dobrih partnerstev in projektov.

Sandra Ilić

Istarska županija, Upravni odjel za obrazovanje, kulturo i sport

Sv. Teodora 2, 52100 Pula

e-mail: heart@istra-istria.hr

PREKOGRANIČNA SURADNJA - HEART OF ISTRIA

Istarska županija provodi više međunarodnih projekata od kojih je jedan Heart of Istria: Heritage and Art proveden u okviru Interreg IIIA inicijative, Program za susjedstvo Slovenija – Mađarska – Hrvatska 2004.-2006. Glavni cilj projekta Heart of Istria je razvoj prekograničnih turističkih itinerera kroz urbana i ruralna područja Slovenske i Hrvatske Istre te znanstvena i turistička valorizacija kulturnih resursa i destinacija. Projektom se implementiraju modeli dobre prakse u suradnji između znanstvenih institucija, turističkih radnika, lokalne zajednice i stanovništva pri formiranju inicijativa i politika u području održivog razvoja kulturnog turizma. U okviru kratkog predstavljanja projekta, glavnih ciljeva projekta i ostvarenih rezultata glavni naglasak biti će stavljen na pozitivne i negativne aspekte planiranja i provođenja prekograničnog projekta.

Isto tako dio prezentacije biti će fokusiran na ciljeve budućih poziva za projektne prijedloge u okviru prekograničnih programa koji su otvoreni između Slovenije i Hrvatske, te Hrvatske i Italije, kao i mogućnosti kandidiranja projekta iz područja kulture, zaštite kulturne baštine, etnologije, turističke interpretacije kulturne baštine, te suradnje u kulturi. Uz praktičan primjer projekta Heart of Istria, ukratko će se prezentirati i ostali projekti iz područja kulture Istarske županije te perspektive njihovog daljnjeg razvoja i mogućnosti partnerske suradnje s institucijama u kulturi.

Anja Jelavić

Ministarstvo kulture Republike Hrvatske

Odjel za kulturnu kontaktnu točku

e-mail: anja.jelavic@min-kulture.hr

PROGRAM KULTURA (2007.-2013.)

Potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju između Republike Hrvatske i Europske zajednice o sudjelovanju Republike Hrvatske u programu Kultura (od 2007. do 2013.) 2007. godine, Republika Hrvatska je postala punopravna članica programa Kultura. Program Kultura (2007.-2013., u daljnjem tekstu Program) okvirni je program Europske unije treće generacije europskih programa za kulturu, čija je provedba (za razdoblje 2007. – 2013.) započela 1. siječnja 2007. godine. Program se temelji na tri programska cilja: mobilnost kulturnih djelatnika, mobilnost kulturnih djela i međukulturni dijalog, dok je opći cilj Programa stvaranje zajedničkog europskog kulturnog područja utemeljenog na zajedničkoj kulturnoj baštini i to poticanjem kulturne suradnje između korisnika zemalja članica Programa. Zemlje članice Programa su zemlje Europske unije; članice EFTA/EEA (Island, Lihtenštajn i Norveška), zemlje kandidatkinje (Hrvatska, Makedonija, Turska) i zemlje zapadnog Balkana (trenutačno Republika Srbija). Program sufinancira tri vrste projekata za koje Europska komisija raspisuje otvorene godišnje pozive na natječaj u okvirima slijedećih aktivnosti: projekti kulturne suradnje (1.) sa podkategorijama: višegodišnji projekti (1.1.), kratkoročni projekti (1.2.1.), književni prijevodi (1.2.2.), posebne aktivnosti – suradnja s trećim zemljama (1.3.); europska kulturna tijela i mreže (2. – ambasadori, mreže, festivali), te analiza i diseminacija (studije, 3.). Za provedbu Programa u Hrvatskoj nadležan je Odjel za kulturnu kontaktnu točku pri Upravi za međunarodnu kulturnu suradnju Ministarstva kulture. Odjel je sufinanciran od strane Ministarstva kulture i Europske komisije. Aktivnosti Kulturne kontaktne točke definirane su obvezama prema Ugovoru o radu i sufinanciranju, a obuhvaćaju: promicanje Programa, pružanje informacija i tehničke pomoći vezane uz spomenuti Program, organiziranje seminara za potencijalne korisnike Programa i individualne konzultacije s korisnicima, održavanje i ažuriranje internetske stranice i baze podataka projektnih prijedloga za natječaje u sklopu istog, objavljivanje poziva na natječaj, širenje iskustava kao načina promicanja Programa, tiskanje informativnih materijala s primjerima dobre prakse, održavanje redovitih kontakata s različitim institucijama u zemlji i inozemstvu, te doprinos komplementarnosti između aktivnosti Programa i nacionalnih mjera potpore. više: www.min-kulture.hr/ccp

Mateja Lazar

Kulturna stična točka v Sloveniji

Zavod SCCA–Ljubljana

e-mail: ccp@scca-ljubljana.si

SODELOVANJE SLOVENIJE V KULTURNIH PROGRAMIH EU

Leta 2002 je Slovenija postala polnopravna članica kulturnega programa Evropske unije, tj. Kulture 2000. V obdobju 2000–2006 je 93 različnih slovenskih organizacij 172-krat sodelovalo v 116 projektih, ki jih je podprl ta program. V uspešnih projektih je imela Slovenija 29 vodij projektov, 74 soorganizatorjev in 69 pridruženih partnerjev. 29 slovenskih vodij projektov je na razpisih 2003–2006 pridobilo podporo EU v skupni višini 1.781.919 evrov in sicer za 16 enoletnih projektov transnacionalnega sodelovanja in 13 prevodnih projektov.

V okviru razpisov 2000–2006 je Kultura 2000 na evropski ravni namenila ok. 223,8 milijonov evrov za približno 1.500 projektov, v katerih je sodelovalo skoraj 10.000 organizacij.

Tudi v novem finančnem obdobju EU Slovenija uspešno črpa sredstva iz programa Kultura (2007–2013). Na razpisu za leto 2007 je uspelo štirim založbam, pri mednarodnih projektih pa je sodelovalo še sedem soorganizatorjev. Na razpisu za leto 2008 beleži Slovenija izjemen uspeh: šest založb bo prevajalo kar 29 leposlovnih del, imamo dva projekta sodelovanja s tretjimi državami (v tem letu sta to Indija in Kitajska), prvič smo dobili kulturnega ambasadorja, obeta pa se nam tudi nekaj manjših projektov in celo večletni projekt s slovenskim koordinatorjem.

V programu Kultura 2000 je v letih 2000–2006 sodelovalo deset različnih slovenskih muzejev, večinoma na področju kulturne dediščine. Kot primer mednarodnega sodelovanja s slovensko udeležbo lahko izpostavimo sodelovanje Mestnega muzeja Idrija in Slovenskega etnografskega muzeja iz Ljubljane, ki sta uspela na razpisu za leto 2005 s projektom Land of Lace. Cilj projekta je na različne načine omogočiti dostop do enkratne in edinstvene zbirke evropske kulturne dediščine na področju ročno klekljane čipke, raziskati njen izvor in izdelati primerjave med čipkami iz različnih evropskih centrov ročno klekljane čipke ter povezati te evropske centre v smeri skupnega dialoga, ohranjanja in promocije evropske kulturne dediščine.

Več: <http://www.icra.si/dezela-cipke/>

**KULTURA, IDENTITETI, IDEOLOGIJE GRANICA/
KULTURA, IDENTITETE, IDEOLOGIJE MEJA
JEDNA GRANICA, DVIJE ETNOLOGIJE?/
ENA MEJA, DVE ETNOLOGIJI?**

Petak/Petek 30.5. 2008.

**Tematski sklop/
Tematski sklop:**

**KULTURNA REGIJA EUROPA – KULTURNI REGIONALIZMI/
KULTURNA REGIJA EVROPA – KULTURNI REGIONALIZMI**

Zvezda Delak Koželj
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije
Metelkova 4
1000 Ljubljana
e-mail: zvezdana.kozelj@zvkd.si

SODOBNI POMENI IN VLOGE DEDIŠČINE

Mednarodne vladne in nevladne organizacije, zlasti UNESCO, Svet Evrope, ICOMOS, se na globalni ravni ukvarjajo z naravno in kulturno dediščino ter izdajajo dokumente s področja varstvene dejavnosti. Evropski varstveni koncept se je razvijal od ukvarjanja z 'zgodovinskimi in umetniškimi deli preteklosti' v letu 1931, do vključevanja 'bolj skromnih del preteklosti, ki so pridobile kulturni pomen' leta 1964 in do prepoznavanja t. i. edinstvene evropske stavbne dediščine kot 'kulturne dediščine vseh ljudi' v Amsterdamski deklaraciji. Na njej temelji politični dokument je Evropska listina stavbne dediščine, ki jo je sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope leta 1975. Poleg skrbi za izobraževanje in usposabljanje varstvenih strokovnjakov ter vključevanja dediščine v trajnostni razvoj, zahtevajo sodobni varstveni izzivi - zaradi široko zasnovane in razumljene dediščine - še posebno pripravo ocene njene ogroženosti, potrebo po upravljanju z dediščino in izboljšanje dovtetnosti lokalnih oblasti ter lastnikov dediščine zanjo.

V novi državi se še ne zavedamo dovolj novih nalog kulture in celostnega ohranjanja, ki smo jih dolžni sprejeti in spoštovati; po drugi strani nam prinašajo doslej še nepoznane možnosti. Nezaželene posledice naše strokovne samozadostnosti in neaktivnosti pri razumevanju in sprejemanju novih vidikov ter vsebin varstva bodo lahko usodne za obstoj dediščine. Po 'zlati dobi za kulturo in kulturno dediščino' v 80. letih 20. stoletja nam preti ali pretirana ekonomizacija ali marginalizacija naše dejavnosti. Ob širitvi nalog na področju celostnega ohranjanja kulturne dediščine in njenih pomenov, prihaja do poskusov izločanja etnologije iz varstvene dejavnosti, ostajamo pa tudi brez ustreznih partnerjev na področju nevladnih organizacij s področja kulturne dediščine.

S postopki celostnega ohranjanja, ki ga je uvedel Svet Evrope, presega kulturna dediščina področje kulture in se vključuje tudi v dejavnost urejanja prostora in gradnje ter sega na številna druga področja. Etnologiji kot bazični znanstveni disciplini in etnologom v varstveni dejavnosti nasploh, se odpirajo novi strokovni izzivi, še zlasti na področjih varstva in ohranjanja vsega kulturnega okolja; celostnega ohranjanja kulturne dediščine in kulturne raznolikosti (kot dveh od štirih antiglobalizacijskih mehanizmov poleg varstva okolja in varstva človekovih pravic); raziskav, interpretacij, posredovanj pomenov kulturne dediščine (ne samo 'klasičnih', ampak tudi 'aktualnih') v preteklosti in sedanjosti; komunikacije, mediacije, marketinga, upravljanja, mreženja dediščinskih potencialov (v sodelovanju z lastniki, upravljavci, predstavniki lokalnih skupnosti, državnih organov, nevladnih organizacij itd.) in trajnostnega načrtovanja skladnega regionalnega razvoja ter prostorskega planiranja.

Alenka Černelič Krošelj,

Višja svetovalka za kulturo, tehnično kulturo in delo z mladimi

Občina Krško, CKŽ 14, 8250 Krško

e-mail: alenka.cernelic-kroselj@krsko.si

SODELOVANJE ETNOLOGINJE / VIŠJE SVETOVALKE ZA KULTURO V PROJEKTIH RAZVOJA TURIZMA IN NAČINI VKLJUČEVANJA DEDIŠČINE V TE PROJEKTE

Od leta 2002, ko se je začelo moje sodelovanje v različnih lokalnih in regionalnih projektih, sem neposredno ali posredno sodelovala v nekaj projektih, ki so bili naravnani v razvoj turizma na območju t. i. Posavja oziroma uradno spodnjeposavske statistične regije (vključene Občine Brežice, Krško, Sevnica in Kostanjevica na Krki). Pomemben del je bila vedno tudi raznovrstna kulturna dediščina, za ustrezno umestitev le-te v projekt pa je bila v različnih fazah (korakih) projekta ugotovljena potreba po sodelovanju stroke – torej nekoga, ki bi znal na pravi način, s ciljem pridobitve sredstev in dobre (prave) izvedbe v projekt vključiti tudi kulturno dediščino.

V prispevku bom predstavila:

- načine vključevanja etnološke stroke v projekte,
- konkretne naloge v dveh različnih projektih, ki služijo kot vzorec; definiranje, izvajanje in vrednotenje nalog ter končne izvedbe,
- povezovanje strokovne izobrazbe s službenimi nalogami višje svetovalke za kulturo na primeru projekta Priprava sonaravnih integralnih turističnih produktov,
- problemi sodelovanja in predlagane rešitve.

Pri vseh projektih, ki so povezani s turizmom in pri vseh projektih, ki so povezani s kulturno dediščino, je nujno tesno sodelovanje in povezovanje različnih strok ter oblikovanje dobre projektne skupine. Primeri so številni, modela za vzpostavitev sodelovanja, ki bi ga obe strani ocenili kot ustreznega in dobrega, sodelujoči ne zmorej(m)o vedno.

Ne glede na različne ovire in raznovrstne poglede na pomembnost posameznih delov projekta je vsako tako sodelovanje korak v zorenju vseh, ki se na lokalni ravni ukvarjamo z razvojem, raziskovalnimi projekti in predvsem z vključevanjem kulturne (in naravne) dediščine v različne projekte.

Petra Kelemen

Odjel za etnologiju i kulturnu antropologiju

Sveučilište u Zadru,

Dr. Franje Tuđmana 24i,

23000 Zadar

e-mail: pkelemen@unizd.hr

**KULTURNE POLITIKE I KULTURNI TURIZAM – PROPITIVANJE NACRTA I
IZVEDBI NA PRIMJERU KULTURNE BIOGRAFIJE VARAŽDINA**

U izlaganju se pažnja usmjerava na mjesto koje se u javnom diskursu dodjeljuje pitanju kulturnih politika. Pritom se strategije kulturnog razvoja povezuju s pojmom kulturnog turizma, odnosno propituje se dinamičan odnos kulture i turizma u kojem dolazi do pojava poput reaktualizacije naslijeđa, komodifikacije kulture te utjecaja turizma na identifikaciju zajednice. Procesi planskog razvoja kulturnog turizma, putem ulaganja u kulturne institucije i manifestacije, promatraju se na primjeru Varaždina. Ovaj se grad posljednjih godina nameće kao jako gospodarsko i kulturno regionalno središte, priskrbajući si vidljivo mjesto u javnom diskursu. Njegov je kulturni život kroz povijest često bio sažet u odrednici "mali Beč", a svojim se dvjema suvremenim manifestacijama koje će se predstaviti u izlaganju – Špancirfestom i Varaždinskim baroknim večerima – uklapa u promišljanja uspješnog razvoja kulturnog turizma. Kroz taj se razvoj, među ostalim, mogu pratiti pojave brandiranja te povezivanja sa susjednim srednjoeuropskim zemljama čime ova dva festivala odgovaraju na zacrtane smjernice brisanja političkih granica putem kulturnih kontakata.

Ozren Biti i Marina Blagaić

Institut za etnologiju i folkloristiku,

Šubićeva 42,

10000 Zagreb

e-mail: marina@ief.hr

e-mail: ozren@ief.hr

VITEZI NA USLUZI: PREISPISIVANJE TRADICIJE U KULTURNOM TURIZMU RABA I POSTOJNE

U proizvodnji i potrošnji kulturno-turističke ponude u Hrvatskoj i Sloveniji unatrag petnaestak godina, dakle u godinama nakon osamostaljenja tih država, moguće je pronaći neke zanimljive i znakovite dodirne točke. Tomu je tako prvenstveno zbog njihove zajedničke tranzicijske sudbine, ali i sličnog geopolitičkog položaja te bliskog iskustva u tog gospodarstvenoj grani. Ovaj će se rad posvetiti proučavanju dvaju festivala – Rapske fjere i Erazmovog viteškog turnira – koji će se uzeti kao ogledni primjeri za teorijsku elaboraciju preispisivanja tradicije u kulturnom turizmu. U slučaju dviju eminentnih turističkih lokacija kao što su Rab i Predjamski grad, zajednički bi nazivnik tog preispisivanja tradicije bio "prozor u prošlost", odnosno povratak u srednji vijek koji figurira s jedne strane kao mračan, dalek i nepoznat, dok s druge strane konotira istinski identitet i prave korijene. Poigravanje s (pre)poznavanjem tradicije koja seže još u četrnaestostoljetna i petnaestostoljetna viteška junaštva izazov je kako osmišljavateljima i izvodačima ovih projekata, tako i njihovim konzumentima. Od 1995. naovamo se na Rabu i u Predjamskom gradu svake godine održavaju spomenute priredbe sa srednjevjekovnim predznakom, koji podrazumijeva defiliranje vitezova, nadmetanje samostreličara, pripravljanje hrane po receptima iz tog vremena te oponašanje ondašnjih obrta. Riječ je o paralelnom oživljavanju davnih i zaživljavanju novih praksi, pri čemu preslagivanje istih iscertava u stanovitom smislu kružni tok kulture. To nužno implicira sukobe oko značenja koji idu i onkraj marketinških interesa te se materijalno prožima s ideološkim. Iz tog je razloga poželjno etnološki i antropološki pristup fenomenu kulturnog turizma nadograditi kulturnostudijskom perspektivom. Isto tako, razvitak kulturnog turizma u smjeru pripajanja vremenskih putovanja onim prostornima otvara zavodljive mogućnosti uključivanja politike identiteta u raspravu, imajući u vidu susret i sučeljavanje priče i putovanja, sebe i Drugoga, prošlosti i sadašnjosti, zbilje i njezine konstrukcije. Na tom će se tragu lokalne specifičnosti nastojati promotriti u širim okvirima, kako bi se eventualno utvrdio kurs ovdašnjih kulturno turističkih politika u svjetlu globalizacijskih izazova, pa iz te pozicije protumačilo kako su to, zašto i kome vitezi koji su nekad davno bili na usluzi, na usluzi i danas.

Branko Đaković, Sanja Potkonjak, Robert Šešerko

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu

Ivana Lucica 3, 10000 Zagreb

e-mail: bdakovic@ffzg.hr

e-mail: spotkonj@ffzg.hr

e-mail: rseserko@ffzg.hr

KOMUNICIRANJE BAŠTINE I DIGITALNI OBLICI BAZA PODATAKA

U današnje vrijeme novi načini komunikacije i organizacije znanja o kulturnoj (etnografskoj) baštini korespondiraju s digitalizacijskim procesima informacijskog doba.

Neosporno je da digitalizacija podataka, tj. prevođenje analognih podataka u njihovu numeričku prezentaciju/reprezentaciju utječe na status podataka. Ovim radom pokušat ćemo promotriti proces digitalizacije podataka u domeni kulturne baštine kroz optiku zahvaćanja stvarnosti i reprezentacije stvarnosti, te kroz optiku kreacije arhiva kao autoritativnog načina posredovanja stvarnosti. Služeći se Baudrillardovom tezom da znakovi više ne odražavaju realnost, odnosno da su postali potpuno odvojeni od realnosti i zapravo prikrivaju činjenicu da realnost više ne postoji, pokušat ćemo prikazati proces digitalizacije kulturne baštine kao način manipulacije i razmjene znakova koji stvaraju sliku realnosti. Podjednako tako, radom pokušavamo razmotriti ideju digitalnog arhiva kao oblika „institucionaliziranja znanja“ o kulturnoj baštini.

Marko Smole

Etnološka zbirka Palčava šiša, Plešće

Ulica Antuna Muhvića 28

51303 Plešće

e-mail:smole.marko@gmail.com

KULTURNA BIOGRAFIJA IZOLIRANEGA OBMOČJA ALI PREDNOSTI LAIČNEGA DOMOZNAVSTVA

V prispevku želim skozi pregled zapisov v literaturi prikazati razvoj kulturne biografije obmejnega področja Čabranske občine na Hrvaškem in bližnje sosesčine, ki je v svoji zgodovini zaradi odmaknjenosti po eni strani ter relativni bližini centrov v obeh državah po drugi, preživljala drugačno usodo od sosedov - tako na drugi strani meje, kot v lastni državi. Po dolgem obdobju romantiziranja lastne zgodovine in kulturne identitete ter tihi podvrženosti ciljem graditve države je z razvojem zavesti o regionalni identiteti, katere poreklo ni bilo enostavno razložljivo in skladno s političnimi mejami - mogoče tudi v strahu pred izginotjem te iste identitete, prav »laično« raziskovanje v zadnjih letih prineslo zanimive in po mojem mnenju za skupnost pomembne rezultate.

Tematski sklop/

Tematski sklop:

POGLED PREKO GRANICE/

POGLED ČEZ MEJO

Tomislav Pletenac

Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3, 10000 Zagreb
e-mail: tpletena@ffzg.hr

PISATI/BITI NI TU NI TAMO: LIMINALNOST ETNOGRAFSKE PRAKSE I REPREZENTACIJE

Uvjet stvaranja etnografskog teksta odavna su u literaturi višestruko analizirani i ostvarivani. Tekstovi takve provenijencije postali su tijekom devedesetih godina prošlog stoljeća gotovo opće mjesto svih etnoloških tradicija. Ovdje se problem tematizira kroz inherentnu liminalnost upisanu u samu srž etnografskog projekta. Etnografija je sama po sebi nemoguća. Njena se nemogućnost ogleđa, primjerice, već u pokušaju opisa. Umjesto da opisuje realnost ona ju pretvara u znak čime opće terensko iskustvo (objekta i subjekta) dobiva prisutnost u toj simbolizaciji, a ne više u realnosti – pojava terena obilježena je manjkom. Taj manjak proizveden je simboličkim poretom koji umjesto da bude tek pasivna kategorija koja omogućava razumijevanje upravo stvara manjak prema Lacanovoj formuli O/o (zapriječeno označavanje snagom Označitelja). Poimanje terena (promatranje i sudjelovanje) tako je unaprijed već određeno spletom razlika. Etnologija je tako u mogućnosti spoznati svoj objekt tek u trenutku njegova nestajanja, propadanja. Tako se etnologija vrti uzastopce oko centralnog traumatskog jezgra (velike praznine tradicije) svog postojanja prolazeći kroz vlastitu fantazmu, puneci je svaki puta novim materijalom. Time stvara sublimno tijelo koje stalno nadomješta prazninu u Realnom. Nalazi se između dvije smrti (smrti objekta i smrti subjekta). Upravo joj to mjesto omogućava postojanje, no sublimna tijela su također sastavljena od različitih liminalnih kategorija te time dodatno kompliciraju etnološku egzistenciju.

Jelena Marković, Ana-Marija Vukušić,

Iva Pleše, Melanija Belaj

Institut za etnologiju i folkloristiku,
Šubićeva 42, Zagreb
e-mail: melanija@ief.hr

ETIČKA PITANJA U HUMANISTIČKIM ISTRAŽIVANJIMA: ČETIRI STUDIJE SLUČAJA

U posljednje vrijeme u Hrvatskoj artikulira se sve veća potreba za propitivanjem i problematiziranjem istraživačkih refleksija koje se jednim važnim dijelom odnose i na etička pitanja povezana s istraživačkim radom. Etička se pitanja mogu promatrati na različitim razinama i u različitim fazama istraživanja. Neka od njih proizlaze iz dvojbi o opravdanosti istraživanja pojedine teme; neka su povezana s osobitim okolnostima u kojima se istraživanje odvija; neka nastaju prije i u tijeku neposrednog i/ili posrednog kontakta sa sudionicima istraživanja. Tu su i etička pitanja povezana s odnosom prema prikupljenim podacima (ustrajnost na povjerljivosti i anonimnosti, načini pohrane, način uporabe citata i sl.). Od posebne je važnosti pitanje autentičnosti "glasova" tijekom re/prezentacije, kao i ono – usko vezano uz problem opravdanosti istraživanja – koje se odnosi na istraživački doprinos akademskom i svakodnevnom diskursu te konkretnom životu pojedinca koji je u istraživanju sudjelovao i istraživanoj populaciji u zajednici. Na primjerima četiri studije slučaja – istraživanja Imočana u Zagrebu, istraživanja internetskih "zajednica", pričanja o djetinjstvu, te istraživanja kulture i prakse pijenja u obitelji – istraživačice se bave pojedinim etičkim problemima smještajući ih u konkretan istraživački kontekst i, dakako, u različite faze istraživačkoga rada.

Miran Puconja

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

e-mail: zvonko.kustec@guest.arnes.si

KULTURNOZGODOVINSKA DOLOČILA PANONSKE EVROREGIJE

Kajkavsko Hrvaško povezuje z večjim delom severovzhodne Slovenije enotna kolonizacija v tako imenovanem slovanskem panonskem naseljitvenem toku. Sekundarna kolonizacija vzhodnega slovanskega ozemlja po izgonu Madžarov v 12. stoletju v bistvu ni spremeniła etnične substance, saj je zvečine potekala iz današnjega Hrvaškega Zagorja, Podravine, deloma Slavonije in celo iz čakavskega področja.

V 11. stoletju registriramo dovolj izrazite trgovske stike znotraj širšega panonskega prostora. Temelj jim je postavil že cestni križ rimske ceste Ptuj-Varaždinske Toplice-Sisak Osjek in Ptuj-Savarija. Cvetela je živahna vinska trgovina. V obrambo pred nevarnostjo iz vzhoda so v panonskem prostoru od 12. stoletja dalje nastajale prve utrdbe iz teh pa trgi in mesta. Močan vzpon panonskih mest tako na Štajerskem, v severni Hrvaški, zahodni Madžarski ter vzhodni Avstriji je imel vzroke v preteči turški nevarnosti. Turški vpadi v Hrvaško in Slavonijo v 16. stoletju so bili vzrok bega kmetov proti severu. Od tod uskoške naselbine v severovzhodni Sloveniji, na Gradiščanskem, v sosednji Madžarski, južni Slovaški in Dolnji Avstriji. Da bi se ognila spopadu s Turki, je avstrijska država sklepala številne kompromise in prav iz tega vzroka tudi novih slovanskih prišlekov z juga ni ovirala pri njihovi akulturaciji v novo okolje. Omenjeni faktor je hkrati pogojil tolerančno sožitje med staroselci in prišleki ter motiviral strpen dialog v okviru že tako sorodnih kulturnih prvin.

V srednjem veku je potekala živahna trgovina med bližnjimi mesti kot so Ptuj, Ormož, Ljutomer, Krapina, Varaždin, Čakovec, Zalaegerszeg, Sopron in Radgona. Preko Murskega polja je vodila trgovina ogrske živine in slavonskega žita – faktor, ki je omogočal izmenjavo raznorodnih kulturnih elementov. Splavarstvo na Muri in Dravi je te kraje posredno povežalo s Črnim morjem. V drugi polovici 19. stoletja je določala razvoj trgov in mest izgradnja železnice, ki je postala pomemben faktor povezovanja tako hrvaških kot slovanskih panonskih vasi, trgov in mest.

S svojo vojaško, gospodarsko in zlasti kulturno identiteto je na slovensko panonsko zaledje močno vplival zlasti hrvaški Varaždin. Potem, ko so jezuiti 1636 v tem mestu ustanovili gimnazijo, je le-ta postala pomembna izobraževalna iztočnica ne le hrvaških ampak tudi mnogih zlasti vzhodnoštajerskih (prleških) kmečkih sinov. Varaždinsko kajkavsko okolje je bilo Prlekom po jezikovni plati dejansko najbližje, veliko bližje kot morebitno kranjsko (slovensko) kulturno izročilo.

Močan faktor povezovanja študentov iz panonske regije so bila univerzitetna središča kot Gradec, Dunaj, slovaška Trnava, kasneje Budimpešta in Zagreb. Ilirska ideja, ki je vzniknila v teh središčih je tudi pri nižjih slojih tvorila kohezivno vez med slovenskim in hrvaškim ljudstvom in je predpostavljala že konkretno narodno opozicijo pangermanski ideji. Zavest pripadnosti avstrijski državni naciji pri Slovencih in »hungarso zavest« pri Hrvatih, se pravi inkorporacija v fevdalni nacijo, je dopuščala hkratno pripadnost specifičnim etničnim regionalnim skupinam, med katerimi je opaziti pestro kulturno interakcijo.

Enotna narodna ideja v dobi ilirizma je pri Hrvatih odnesla kajkavski knjižni jezik, nekoliko kasneje pri slovanskih vzhodnih Štajercih njihovo literarno jezikovno varianto. Narodno združevalna težnja in hkratna odtujitev regionalnim identitetam sta pojava, ki bosta dosegla višek v nastanku posameznih nacionalnih držav ob koncu 20. stoletja. Proces vsesplošne globalizacije in predvidena stopitev evropskih nacij v evronacijo s prevladujočo angleščino bo skrajna točka, v kateri bo evropski subjekt našel samega sebe. To pa bo tudi navod za povratek k izhodišnim regionalnim identitetam in njihovemu medsebojnemu komuniciranju, kakršno nam kaže kulturnozgodovinski arhetip panonskega prostora.

Vito Hazler

Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo,
Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani
e-mail: vito.hazler@email.si

STAVBE OB MEJI

Kljub večstoletni bolj ali manj trdni razmejitvi dežel med nekdanjima Avstrijo in Ogrsko, kljub meji med Dravsko in Savsko banovino v obdobju Kraljevine Jugoslavije, meji v času druge svetovne vojne, meji v obdobju Socialistične federativne republike Jugoslavije in kljub meji med danes samostojnima republikama Slovenijo in Hrvaško, je bil in je pretok gospodarskih in kulturnih stikov v tem stičnem okolju dveh slovanskih narodov vedno živahen. Navzven so te stoletne povezave najbolj odsevale v snovanju podobne poselitve, gradnji utrdbenih fevdalnih postojank in oblikovanju stanovanjskih, gospodarskih in drugih stavb in naprav. Meja ni nikoli povsem razmejila stikov in medkulturnega sodelovanja dveh narodov, ki sta bila in sta v tem mejnem okolju pogosto tesno povezana tudi na družinskih sorodstvenih ravneh. Po nekaterih ocenah se je intenzivnost razmejitve se še bolj razrahljala v desetletjih po osvoboditvi vse do osamosvojitve obeh držav, ko je bila na nekaterih območjih zlasti živahna dnevna ali daljša delovna migracija v večja gospodarska središča kot so npr. Reka/Rijeka, Metlika, Samobor, Brežice, Zagreb, Rogaška Slatina, Ormož, Čakovec, Varaždin. Mursko Središče, Središče ob Dravi, Lendava idr., kar je močno vplivalo enačenje kulture stavbarstva in bivanja ob meji. Raziskava stavbarstva skuša prepoznati številne sorodnosti in tudi razlike v načrtovanju poselitve in snovanja posameznih enot. Temelji predvsem na primerjanju pisnih in slikovnih virov ter zbranega terenskega gradiva, kar bo podlaga predvidenemu obmejnemu raziskovalnemu projektu. Zato se na tej ravni obravnave pričakuje le potrditev nekaterih izhodiščnih raziskovalnih tez, ki bi naj omogočile nadaljnje partnersko raziskovanje najbolj reprezentativnih vzorcev stavb ob meji.

Ivona Grgurinović

Odsjek za etnologijo i kulturnu antropologiju
Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu
Ivana Lučića 3
10000 Zagreb
e-mail: igrgurin@ffzg.hr

KONSTRUKCIJA DRUGOGA U PUTOPISU CRNO JANJE, SIVI SOKOL REBECCE WEST

Stupanje putopisa u središte zanimanja književne teorije i društvenih i humanističkih znanosti relativno je nedavnog datuma: u posljednjih nekoliko desetljeća on se proučava ne samo kao književni tekst, već i kao tekst kulture. Književni povjesničari i teoretičari, ali i znanstvenici ostalih humanističkih i društvenih znanosti se putopisom zanimaju kao izvorom informacija i svjedokom povijesti, društva, mentaliteta, imperijalnih odnosa, promjena u poimanju subjektivnosti. Putopis postaje i poprištem stvaranja stereotipiziranih predodžbi o Drugome te se u tom smislu uspostavlja kao kolonijalni tekst, ne samo kada se radi o putopisima nastalima u «zoni kontakta» (Mary Louise Pratt), već i kod onih koji ne proistječu iz izvorne kolonijalne situacije. Tema izlaganja je pomoću teorijskog koncepta «anti-osvajanja» Mary Louise Pratt analizirati putopis Crno janje, sivi sokol britanske autorice Rebecce West te naznačiti momente u kojima ona prostor Balkana uspostavlja kao «europsko Drugo» (Todorova).

Jelka Vince-Pallua

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar

Marulićev trg 19.

10000 Zagreb

e-mail: jelka.vince@pilar.hr

e-mail: jelka.vince-pallua@zg.t-com.hr

PLEMENSKI PATRIJARHALIZAM, PREKORAČITELJ GRANICA - POGLED PREKO GRANICE

Uklapajući se u tematski sklop «Pogled preko granice», u ovom će se prilogu promišljati o «prekoračivanju/brisanju» granica – državno-administrativnih okvira prostora koje objedinjuje plemenski patrijarhalizam, plemensko-dinarski tip patrijarhata. Pokušat će se iscrtni njegove zemljopisne dosege nekada i danas te popratne specifičnosti koje ga definiraju i stoga izdvajaju upravo kao specifični tip patrijarhalizma – plemenski patrijarhalizam. Osim toga, cilj je ovog priloga pokazati «pogled izvana» nekih stranih istraživača koji ne samo ovaj prostor, nego i mnogo šire (susjedne) prostore, doživljavaju unificirano, plošno, uz stereotipiziranu sliku o njima u vlastitom pri-videnju unaprijed stvorene mentalne mape ovoga prostora.

Mojca Ravnik

Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU

Novi trg 2

1000 Ljubljana

e-mail: mojcara@zrc-sazu.si

MEJE IN LJUDJE V DOLINI IDRJE, MEJNE REKE MED SLOVENIJO IN ITALIJO

Raziskava doline mejne reke Idrije in njenih bregov v Sloveniji in v Italiji je del projekta Inštituta za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU v Ljubljani o vplivu meja, ki so v 20. stoletju prizadele obmejne regije. Po razpadu Avstro-Ogrske po prvi svetovni vojni so meje razdelile prej povezane kraje in jih dodelile Kraljevini SHS in Madžarski, Avstriji in Italiji. Prekinjene so bile življenjsko pomembne povezave, mestna središča so bila odrezana od kmečkih zaledij in prebivalci so se znašli v popolnoma novih političnih, gospodarskih in kulturnih okoliščinah. V delih avstrijskega ozmelja, ki so z Rapalsko pogodbo pripadli Italiji, pa je bil položaj obraten, saj so bili kraji vzdolž prejšnje italijansko-avstrijske meje rešeni prejšnje obmejnosti, ker se je rapalska meja pomaknila daleč proti vzhodu. Tako je bilo tudi z dolino Idrije. Vendar pa je fašizem zaviral gospodarski in kulturni razvoj teh krajev in mnoge ljudi, ki se niso mogli prilagoditi novim razmeram, primoral k izselitvi. Po 2. svetovni vojni je po Idriji ponovno stekla meja, ki pa je bila dolga leta neprehodna železna zavesa med nasprotujočima si političnima sistemoma, med kapitalistično zahodno in komunistično vzhodno Evropo. V tem pogledu je dolina reke Idrije le ena v nizu mikroregij ob italijansko-slovenski meji s podobno zgodovinsko usodo.

Politične razmere so se postopoma umirjale in meja se je vse bolj odpirale do vstopa Slovenije v EU 1. maja 2004, z vstopom Slovenije v schengenski prostor 21. decembra 2007 pa so bile fizično odpravljene. V krajih, ki so bili zaradi meja, obeh svetovnih vojn, politične represije in gospodarskega nazadovanja najbolj prizadeti, so te dogodke pospremili z velikim olajšanjem. V oživiljenih medsebojnih stikih med prebivalci doline, ki so živeli v vsestransko različnih družbenih sistemih, se kaže povezovalni pomen njihove skupne tradicionalne kulture.

Rebeka Mesarić Žabčić

Institut za migracije i narodnosti

Trg S. Radića 3, 10 000 Zagreb

e-mail:rebeka.mesaric@zg.htnet.hr

e-mail:rebeka.mesaric@imin.ht

POSAO PREKO GRANICE: RAZLOZI I CILJEVI ODLASKA MEĐIMURSKOG STANOVNIŠTVA

Međimurje se nakon Drugoga svjetskog rata među prvima u bivšoj državi uključilo u tijekove vanjske migracije radne snage. Na smjerove vanjske migracije prema srednjoeuropskim zemljama (Austriji, Njemačkoj i Švicarskoj) pored geografske blizine i relativno dobre prometne povezanosti, utjecaja su imali i povijesno-politički i ekonomski odnosi navedenih zemalja s Hrvatskom.

Na početku 21. stoljeća još uvijek dio međimurskog stanovništva radi u Austriji, Njemačkoj i Švicarskoj, pa je predmet istraživanja ovog rada međimursko stanovništvo koje duži niz godina radi u prethodno navedenim zemljama Europske Unije. Ciljevi rada su istražiti koji su bili poticajni razlozi i ciljevi odlaska međimurskog stanovništva na rad u inozemstvo te će se istraživanje jednim dijelom bazirati na anketiranju kao i na razgovorima s grupom migranata. Nastojat će se istražiti i prikazati u kojoj su mjeri održavali kontakte s rodnim krajem s obzirom na zemlju rada, te koji je bio godišnji intenzitet dolazaka u rodni kraj s obzirom na zemlju rada.

Istraživanje se bazira na dostupnoj literaturi, metodi ankete i razgovorima vođenima s migrantima, dosadašnjim istraživanjima, informacijama dobivenim iz Ureda Međimurske županije, te na podacima prikupljenih putem Interneta.

Tematski sklop/

Tematski sklop:

ŽENE-GRANICA I MARGINA /

ŽENSKÉ – MEJA IN OBROBJE

Laura Lukavačkić
Jakopičeva ulica 10
1000 Ljubljana
e-mail: laura.lukavackic@gmail.com

IZUMLJENA TRADICIJA IZUMLJENE ŽENSKE

V pričujočem prispevku obravnavam proces oblikovanja sodobnega orientalskega/trebušnega plesa in podobe Orientalke kot orientalske/trebušne plesalke. Skozi zgodovinski pregled sem analizirala vplive na diskurzivne vsebine v orientalskem/trebušnem plesu in, kako se ti vplivi kažejo na področju orientalskega/trebušnega plesa v Sloveniji.

Vsebinska analiza intervjujev, ki sem jih naredila s slovenskimi orientalskimi/trebušnimi plesalkami, in člankov, ki so izšli v slovenskih tiskanih medijih, je pokazala, da je v središču sodobnega diskurza o orientalskem/trebušnem plesu Ženska, kot nosilka in prenašalka ideje o Orientu in Orientalki.

V Sloveniji se o orientalskem/trebušnem plesu misli izključno v ženskem spolu. Ideologije, v katerih središču zanimanja je orientalski/trebušni ples, so mu podelile status esencialno ženskega plesa. Glede na zgodovinski čas so razvile mrežo diskurzov, ki svojo legitimnost iščejo v ženski plesni tradiciji Bližnjega Vzhoda in Severne Afrike. Danes je med slovenskimi orientalskimi/trebušnimi plesalkami splošno sprejeto prepričanje, da sta oblika in vsebina orientalskega/trebušnega plesa dediščina plesnih tradicij arabsko-muslimanskega sveta.

V prispevku to stališče problematiziram in zagovarjam trditev, da so diskurzivne vsebine v orientalskem/trebušnem plesu v Sloveniji produkt zahodne misli, ki od konca 18. stoletja naprej reproducira podobo Orientalke kot spolnega objekta samega po sebi. Ne glede na to, ali so tej podobi same plesalke v določenem zgodovinskem trenutku dajale tihi pristanek ali pa so se proti njej borile.

Sodobni diskurz v Sloveniji definira dve nasprotujoči si podobi Orientalke, pri čemer izhaja iz biološkega razlikovanja med spoloma in iz strogega ločavanja na zasebno in javno sfero, ki v arabsko-muslimanski misli o Ženski pooseblja razlikovanje med spoloma. Diskurz definira podobo Orientalke, katere telo je omejeno na zasebno sfero in katere spolni užitek se osredotoča na prokreacijo, in podobo Orientalke, katere telo je v javni sferi proaktivno in katere spolni užitek je "jalov", ker je usmerjen na zaslužek, ki ji ga omogoča publika. Telo Orientalke je v slovenskem govoru o orientalskem/trebušnem plesu tako vpeto med ekonomsko in reproduktivno dimenzijo. Narava njenega telesa pa je v obeh primerih spolna.

Mojca Ramšak

Zavod – Center za biografske raziskave

Metelkova 2, 1000 Ljubljana

e-mail: : mojca.ramsak@guest.arnes.si

METAFORE UBIJAJO, MAR NE?: SIMBOLNE JEZIKOVNE PODOBE RAKA DOJK NA SLOVENSKEM.

Metafore so literarna sredstva izražanja, toda dokaj pogoste so tudi v medicini.. Pomemben del metafor izhaja iz lastnosti človekovega telesa, saj svoje telo najbolj poznamo in ga najbolj čutimo. Medicinske metafore so bile zelo razširjene v starejši literaturi, kjer so opisi bolnih teles pomenili kritične razmere, v katerih je lahko en okvarjen del uničil celoten sistem, zelo pogoste pa so tudi v vsakdanjem govoru in to ne samo kadar govorimo o bolezni in zdravju, pač pa se uporabljajo v vseh sferah javnega življenja. Če razumemo funkcijo metaforičnega izražanja, postanejo metafore neizogibna komunikacijska orodja tudi v medicini. Metafore nam približajo oz. odstirajo fenomene, ki bi drugače ostali neznani. S pomočjo metafor odkrivamo in zakrivamo obenem in to počnemo brez vidnega navora. Če znamo razbrati, kaj medicinske metafore zakrivajo, ugotovimo, zakaj morda niso več primerne. To nam pa lahko pomaga najti ustrezne alternativne metafore, ki pomagajo bolnicam k hitrejšemu in uspešnejšemu zdravljenju, saj spremembe mišljenja vplivajo na telesne spremembe in obratno. Telo in mišljenje sta povezana in sta le različna izraza ene celote. Rak se zdaj sprejema manj fobično, z manj zavijanja v meglo kot pred desetletji in ni več bolezen, ki bi se je morali najbolj bati. Kljub temu pa bi tudi načrtno ozaveščanje o pomenu simboličnega izražanja v procesu zdravljenja, o vizualizacijah, avtogenih metaforah, ki samoniklo nastanejo pri bolnicah in so jim v oporo pri soočanju z boleznijo, lahko pomagalo izviti se iz objema stereotipnih predstav o bolezni kot krivdi in stigmati.

Nena Židov

Slovenski etnografski muzej

Metelkova 2, 1000 Ljubljana

e-mail: nevenka.zidov@etno-muzej.si

BARONICA MARIA WAMBOLT IN HOMEOPATSKO ZDRAVLJENJE LJUDI IN PRAŠIČEV NA DOLENJSKEM

V 19. in začetku 20. stoletja je na Dolenjskem delovalo kar nekaj laičnih homeopatov, predvsem iz vrst duhovščine, nekaj pa je bilo tudi plemičev in premožnejših kmetov oz. obrtnikov. Večinoma so zdravili ljudi, nekateri pa tudi domače živali. Z laično homeopatijo so se ukvarjali predvsem moški. Doslej je bila v omenjenem času na Dolenjskem evidentirana le ena laična homeopatinja – baronica Maria Wambolt (1848–1915). Rojena je bila v Nemčiji, od koder se je leta 1876 z možem preselila na grah Hmeljnik pri Novem mestu.

O njenem homeopatske delovanju priča njen zvezek z evidenco zdravljenecv iz začetka 20. stoletja. Gre za okoli 1000 zapisov, ki pričajo o zdravljenju ljudi in prašičev. Zaradi zdravstvenih težav se je na Wamboltovo obračalo predvsem kmečko prebivalstvo z območja Dolenjske, zdravila pa je tudi prašiče kmetov, ki so večinoma živeli v okolici gradu Hmeljnik. Pri ljudeh je zdravila vse vrste bolezni, pri prašičih pa predvsem nalezljive bolezni.

Tea Škokić

Institut za etnologiju i folkloristiku

Šubićeva 42, 10000 Zagreb

e-mail: tea@ief.hr

GRANICE BRATSTVA I SESTRINSTVA

Devedesetih godina prošloga stoljeća, kada su se na prostorima bivše Jugoslavije odvijali ratni sukobi, činilo se kako su između do tada bratskih republika dignuti visoki neprobojni zidovi koji su priječili svaki fizički, idejni ili duhovni kontakt. Danas znamo kako su te granice bile itekako propusne. Osim benzina, vojnika i izbjeglica granicu su prelazile i feministkinje-aktivistkinje, podržavajući neprekinuto sestrinstvo koje se u prvom redu odvijalo na relaciji Ljubljana-Zagreb-Beograd. Ovim izlaganjem se osvrćem na događaje i žene koje su se trudile ako već ne dokinuti granice, ono ih barem učiniti propulzivnima za ideje mirovnjačke ženske solidarnosti.

Breda Čabulj Sajko

ZRC SAZU

Novi trg 2

1000 Ljubljana

e-mail: cebulj@zrc-sazu.si

**BREZMEJNOST ŽENSKEGA HOTENJA: ŽIVLJENJSKA ZGODBA IZSELJENKE -
PRENAŠALKE, OBLIKOVALKE IN NOSILKE ŽENSKIH VREDNOT V IZRAŽANJU
ETNIČNE IDENTITETE IZSELJENCEV**

Referat prikazuje življenje izseljenke Marize Ličan, rojene 1942 tik ob hrvaški meji v Podgrajah pri Ilirski Bistrici, umrle 2001 v Sydneyju, in sicer z različnih vidikov:

- odraščanje ob meji in stik s tujim svetom
- izselitev v Avstralijo - kulturni šok na "ženski način" v šestdesetih letih
- transformacija "ženskih" vrednot kot posledica bivanja v tujini
- ženska ambicioznost v koleraciji z izražanjem etnične pripadnosti
- pomen Marize Ličan za identiteto avstralskih Slovencev
- zaključek: meja kot ena izmed možnih potencialnih vzrokov za odhajanje žensk v svet

Tanja Roženberger Šega,

Muzejska svetovalka

Muzej novejšje zgodovine Celje

e-mail: tanja.rozenberger@guest.arnes.si

ALMA M. KARLIN – NJENE MEJE IN MARGINE

Alma Maximiliana Karlin (Celje, 1889-1950), je bila svojevrstna ustvarjalka, pisateljica, poliglotka, polihistorika, svetovljanka in svetovna popotnica, katere delo, način življenja in razmišljanja sta odstopala od ustaljenih ženskih poti takratnega časa. Na osem let trajajočem potovanju, ki je trajalo od leta 1920 do leta 1928, je obkrožila svet, potovanje pa je neizbrisno zaznamovalo njo in njena dela. Svoja doživetja in neustavljiva kritična razmišljanja o krajih, dogodkih in ljudeh po svetu in doma, je strnila v svojih romanih, novelah, črticah, poljudnoznanstvenih člankih, predavanjih. Njena dela zrcalijo vedno znova aktualne misli ene izmed najbolj zanimivih osebnosti prve polovice 20. stoletja.

Alma M. Karlin je prestopala meje – meje dežel, meje držav, celin, meje svetov. Ostajala je na margini – nerazumljena in sama sebi popotnica.

Bilješke: